

”Det är egentligen ännu bättre om de har sitt första språk ordentligt.”

– Undersökning med elev- och lärarperspektiv om sambandet mellan flerspråkiga barns modersmål och deras inläring av andra språk

Av: Farah Al-Dabbagh
Handledare: María Borgström

Title: *“It’s actually even better if they’ve got their first language established”*. A study, with student- and teacher perspective, on the connection between multilingual children’s mother tongue and their learning of other languages.

Term: Autumn 2008

Writer: Farah Al-Dabbagh

Supervisor: Maria Borgström

Abstract

The aim of this study was to investigate, illuminate and discuss teacher’s and multilingual student’s view on the connection between their mother tongue and their learning of other languages. This qualitative study is based on interviews with eight students in the 8th grade and two language-teachers from the same school, as well as ethnographic observations during English and Swedish lessons. With the help of some relevant theories, the empirical study is compared, analyzed and interpreted. The results show that the theories and informant’s view on the connection between the mother tongue and other languages are similar, which is that the mother tongue must be fully established before a new language can be taken in.

Key words: mother tongue, language learning, multilingual children, language development

Förord

Detta examensarbete är ett avslut på mina studier, på min fem år långa lärutbildning till gymnasielärare. Avslutet har genomförts under en period av två månader, ett arbete som inte hade lyckats utan alla snälla människor som på olika sätt har hjälpt mig att förverkliga detta. Arbetet tillägnar jag er.

Till skolan - rektorn, lärarna och inte minst eleverna - som tog emot mig med öppna armar. Ett särskilt tack går till de medverkande lärarna och eleverna som ställde upp på intervjuerna, ert samarbete har gjort detta arbete möjligt och intressant för mig att skriva.

Min uppsatshandledare, Maria Borgström, får ett stort tack för hjälpen genom goda råd i hopp om att jag ska skriva en väl utformad och intressant arbete.

Mina vänner ska ha ett stort tack för all stöd, hjälp och pratstunderna som underlättade min vardag.

Sist, men absolut inte minst, ett stort tack går till min familj som har haft tålamod för min frånvaro. Min underbara man som har stöttat mig och stått ut med mig under denna period bestående av sena nätter och humörsvängningar. Jag vet inte hur jag hade klarat mig utan er. Jag älskar er!

Stockholm 2008

Farah Al-Dabbagh

Innehållsförteckning

1. Introduktionskapitel.....	5
1.1 Inledning.....	5
1.2 Bakgrund.....	6
1.2.1 Språkteorier.....	6
1.2.2 Problemformulering.....	9
1.3 Syfte.....	9
1.3.1 Frågeställningar.....	9
1.4 Avgränsningar.....	10
2. Teoretiska ramar.....	11
2.1 Språkinläring och tvåspråkighet.....	11
2.1.1 Formell och informell språkinläring.....	11
2.1.2 Simultan och successiv tvåspråkighet.....	12
2.1.2.1 Halvspråkighet.....	13
3. Metod och material.....	14
3.1 Val av metod.....	14
3.1.1 Motiv för val av metod.....	15
3.2 Material.....	15
3.2.1 Skolan, eleverna och lärarna.....	16
3.2.1.1 Kort bakgrund om eleverna.....	16
3.2.3 Observationer.....	17
4. Analys- och resultatredovisning.....	18
4.1 Barns inläring och utveckling av andra språk.....	18
4.1.1 Faktorer som påverkar inläring och utveckling av språk.....	18
4.1.1.1 Möjliga faktorer till språksvårigheter i skolan.....	23
4.1.2 Elevernas engagemang i skolan.....	25
4.1.3 Språkutvecklande metoder.....	27
4.2 Sambandet mellan modersmålet och inläring av andra språk.....	31
4.2.1 Modersmålets inverkan på inläring av andra språk.....	31
4.2.2 Språkväxling.....	33
4.2.3 Skolans och lärarnas roll i barns inläring och utveckling av språk.....	34
4.2.4 Familjens roll i barns inläring och utveckling av språk.....	36
5. Slutsatser och sammanfattning.....	40
5.1 Slutsatser.....	40
5.2 Sammanfattning.....	41
5.3 Avslutande diskussion.....	41
5.4 Metodkritik.....	42
5.5 Förslag på vidare forskning.....	43
6. Käll- och litteraturförteckning.....	44
Bilagor	

1. Introduktionskapitel

Det e bra att man har flera språk, då man har erfarenhet...

1.1 Inledning

Språk utgör all slags kommunikation och dialog människor emellan. Ju fler språk man behärskar, desto större varietet av människor har man möjlighet att samtala med.

Dagens svenska skolor är inte längre bestående av endast svenskfödda elever med svenska rötter och endast har svenska språket omkring sig. Idag är de flesta klassrummen och skolorna i Sverige fyllda med elever som må vara födda i Sverige, men som inte har ett svenskt påbrå. Istället har de föräldrar som kommer från olika länder, tillhör skilda religioner och kulturer, har olika sociala bakgrunder och framför allt talar många olika språk, med andra ord har ett annat modersmål än svenska. Många, men inte alla, av dessa elever är uppväxta i Sverige och med det svenska språket. Trots att det används främst i skolan så har dessutom det engelska språket blivit ett integrerat språk bland dagens samhällsmedborgare, och fler och fler barn och ungdomar blandar språken (modersmålet, svenska och engelska) när de talar fritt med sin omgivning.

Under min lärarutbildning har jag praktiserat på olika skolor, både homogent svenska och mångkulturella, samt heterogena skolor, det vill säga skolor med elever av olika ursprung. Under den tiden som jag har spenderat på homogent mångkulturella skolor har jag fått höra mycket om att en del elever med annat modersmål än svenska inte klarar målen i de viktigaste språkämnena i skolan, nämligen svenska och engelska. Det som lyste mitt intresse för denna situation var att eleverna har olika modersmål, men de flesta är födda och uppväxta i Sverige.

Tack vare flerspråkigheten har barnen och ungdomarna erfarenhet av olika språk, men erfarenhet och behärskning har dock inte samma innebörd. Frågan är vad som är mest gynnsamt för dessa flerspråkiga barn. Är det bättre att man kan behärska flera språk samtidigt, alltså lite av varje språk, eller att man tar in ett språk i taget, det vill säga att man lär sig behärska modersmålet ordentligt först innan man fokuserar på inläringen av ett annat språk? Har svårigheter med inläring av andra språk att göra med brister i modersmålet? Kan det vara anledningen till att elever som har sitt modersmål och lär sig svenska samtidigt, omedvetet har svårigheter att ta till sig engelska? Hur ser en del elever och lärare på modersmålets roll i inläringen av andra språk?

1.2 Bakgrund

För att förstå flerspråkighet och sambandet mellan modersmålet och inläringen av andra språk är det viktigt att man känner till några teorier om hur språkinläring i allmänhet går till.

1.2.1 Språkteorier

Under början av 1900-talet började man studera språkinläring och språkutveckling. Då uppkom olika teorier kring språkinlärningsprocessen som än idag har en stor inverkan på språkforskning. Sådana teorier kallas för *behavioristisk teori*, *nativistisk teori* samt *kognitiv teori* i samband med *socialinteraktionism*.

Behavioristisk teori

B F Skinner var en av de främste företrädarna för den behavioristiska teorin, som ibland kallas för inläringsteori. Inläringsteorierna var främst intresserade av individens yttre, alltså det som forskaren kunde observera. Två väsentliga punkter ingår i behavioristernas sätt att förklara barns språkutveckling. Dels lär sig barn en del ord först och därefter deras innebörd, och dels så sammankopplar barn ord med föremål som de får syn på och upprepar dem många gånger.¹

Skinnerns bidrag till inläringsteorin var att komma med begreppet förstärkning. Han menade på att barn lär sig språk genom social och positiv förstärkning samt genom imitation. Positiv förstärkning kan vara genom att få beröm, belöning av något slag och så vidare. Genom att de får respons på deras försök att imitera de vuxna, eller andra förebilder, lär de sig språket snabbare. Därmed är stimulans och respons två väsentliga ingredienser för barns språkliga förmåga, enligt behavioristerna.²

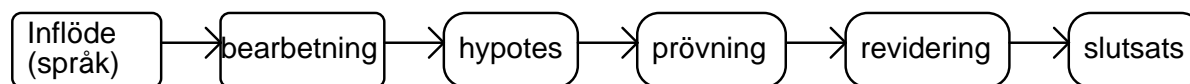
Nativistisk teori

Den nativistiska teorin växte på 1960-talet med hjälp av Noam Chomsky som var intresserad av språkets framväxt och den grammatiska uppbyggnaden av olika språk. Hans teori var att människan föds med ett språkanlag, LAD (Language Acquisition Device), ett slags grammatiskt representationssystem som gör att man automatiskt börjar tala och utveckla ett språk, beroende på barnets mognad. Nativisterna påstod att ett barn prövar sig fram genom olika hypoteser och bearbetar omgivningens tal som det hör omkring sig. Därmed är både den

¹ Svensson, A-K. *Barnet, språket och miljön*, 1998: 23

² Ibid 1998: 24

sociala och den språkliga miljön viktig. Den nativistiska teorimodellen kan därmed framställas på nedanstående sätt enligt Arja Paulins språkinlärningsmodell, vilken är influerad av den nativistiska teorin³:

Figur 1: *Språkinlärningsmodell enligt den nativistiska teorin.*

Carin Rosander förklarar språkinläringen så som det visas ovan, nämligen en process där inläraren tester olika modeller och regler för att språket ska utvecklas och bli bättre. Därefter bildar denne hypoteser som kommer från de föreställningarna om språk man redan har fått med hjälp av samspelet med omgivningen. Responsen individen får avgör om hypotesen bekräftas eller förkastas. På detta vis utvecklas språket kontinuerligt och går från det enkla till det mer komplicerade.⁴ Individen får alltså yttranden riktade mot sig (input) genom samspel med andra människor omkring sig, vilket denne bearbetar och prövar för att sedan bilda egna yttranden med hjälp av de tidigare (output).⁵

Chomsky lade fram begrepp som han menade skulle förklara hur man lär sig förstå helheten eller sammanhanget av ett yttrande. Begreppen kallade han för yt- och djupstruktur.⁶

Ytstrukturen är vad folk faktiskt säger, och den djupa strukturen är den underliggande betydelsen av yttrandet. När vi lyssnar till språk översätter vi ytstrukturen med hjälp av transformationsregler till den djupa strukturen.

Ann-Katrin Svensson refererar till Chaib & Widgren som vidare påpekar att det tar tid för ett barn att tolka sitt andraspråks yt- och djupstruktur, eftersom det inte har några upplevelser i samband med det språket. Detta har stor vikt vid inläring, eftersom det barnet får svårt att förstå sammanhanget av en text om inte den behärskar den underliggande språkliga strukturen.⁷

³ Paulin, A. "Hemspråksundervisning i grundskolan" i *Mer än ett modersmål*, 1993: 23

⁴ Rosander, C. "Performansen som redskap - barnets språkutveckling och pedagogens arbete" i *Stärkta trådar - flerspråkiga barn och elever språk, litteracitet och kunskap*, 2005: 28

⁵ Viberg, Å. *Vägen till ett nytt språk*, 1987: 75

⁶ Arnqvist, A. *Barns språkutveckling*, 1993: 28, Svensson 1998: 25-26

⁷ Svensson 1998: 192

Det är till stor hjälp när man skall lära sig skriva ett främmande språk om man redan kan skriva sitt modersmål. Då har man lärt sig vilka relationer som råder mellan bokstäver och ljud och detta kan sedan utnyttjas i det nya språket. Och framför allt har man lärt sig principen bakom läsning och skrift: Man har ”knäckt koden”.⁸

Den nativistiska teorin visar, sammanfattningsvis, på att ett barns språkutveckling beror på dess mognad och vare sig den vistas i en språklig miljö.

Kognitiv teori

De två största och mest betydande teoretikerna inom forskning kring barns språkinläring och språkutveckling är Jean Piaget och Lev S Vygotsky. De lade fram teorin om sambandet mellan språk och barns kognitiva utveckling. Språkprocessen enligt Piaget och Vygotsky innebär en blandning av medfödda kognitiva handlingsätt och interaktion med föräldrar och syskon. Det som dock är så utmärkande med dessa två teoretiker är att de, trots delade åsikter om vissa punkter inom den kognitiva teorin, skiljde sig åt gällande hypotesen om hur sambandet mellan språk och den kognitiva utvecklingen ser ut.

De var överens om att språkutvecklingen är som en gunga som växlar mellan arv och miljö, men Piaget framhävde arvet medan Vygotsky framhävde barnets språkliga miljö. Piaget hävdade att tänkandet inverkar på barnets språkliga utveckling, medan Vygotsky påstod tvärtom, det vill säga att språket var det som bestämde den kognitiva utvecklingen.⁹

Enligt Vygotsky går barnet i sin utveckling från det sociala till det individuella, medan Piaget förespråkade att utvecklingen går från det individuella till det sociala. Barnet tar till sig tänkandet genom kulturarvet, därav Chomskys hypotes om arvsanlag. Språket används som verktyg, menar Vygotsky, för att det mänskliga tänkandet ska utvecklas.¹⁰

⁸ Tingbjörn G. & Andersson A-B. *Invandrarbarnen och tvåspråkigheten: rapport från ett forskningsprojekt om hur invandrarbarn med olika förstaspråk lär sig svenska*, 1985: 72

⁹ Arnqvist 1993: 29

¹⁰ Virta, E. *Språkligt tänkande, tvåspråkighet och undervisning av minoritetsbarn*, 1983: 9

Språkforskning och språkinlärning idag

Språkforskningen idag utgår från tre huvudteorier som alla är byggda och influerade av de tidigare nämnda språkteorierna. Den lingvistiska teorin utgår ifrån Chomskys teori om arvsanlag, den kognitiva modellen utgår från Piagets hypotes med samma namn om den kognitiva utvecklingens medverkan i barns språkutveckling, och den socialinteraktionistiska modellen som blivit smittat av Vygotskys teori om vikten av socialt samspel mellan barn och vuxen för dess språkutveckling.¹¹

1.2.2 Problemformulering

Det som står i fokus för denna undersökning är hur förhållandet mellan modersmålet och inlärningen av andra språk ser ut, då svenskfödda flerspråkiga elever i dagens mångkulturella skolor har modersmålet i bakgrunden, är uppväxta i Sverige, samt har engelska språket omkring sig genom media, men har svårigheter att klara målen i språkämnena i skolan.

1.3 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka, belysa och diskutera, från lärar- och elevperspektiv, hur stor vikt modersmålet håller i förhållandet till flerspråkiga barns inlärning av andra språk samt hur detta följaktligen bidrar till svårigheter att nå målen i språkämnena i skolan. Förutsättningen är att denna undersökning skall bidra främst till en ökad förståelse för språkinlärning i allmänhet och modersmålet roll hos redan flerspråkiga elever i synnerhet, framför allt för dagens och framtidens språklärare, men även för föräldrar och allmänheten, oavsett språklig bakgrund.

1.3.1 Frågeställningar

För att komma fram till mitt syfte har jag valt att söka svar på dessa frågor:

- Vad är möjliga orsaker till flerspråkiga elevers svårigheter i språkämnena?
- Vad är sambandet mellan modersmålet och inlärningen av andra språk?
- Vad är lärare- och elevers uppfattningar om modersmålet inverkan på barns inlärning av andra språk?
- Hur kan skolan, lärare och familjen bidra till barnens språkutveckling?

¹¹ Andersson, A-B. & Naucér, K. "Språkmiljö och språkinlärning" i *SPRINS – rapport nr 38*, 1987: 1

1.4 Avgränsningar

Under utförandet och insamlingen av materialet har jag valt att bortse från både elevernas och lärarnas kön och ålder, eftersom det anses vara irrelevant för just denna undersökning.

Ämnet som jag valt att undersöka är mångsidigt och kan bli utforskad från olika aspekter, därmed har jag valt att endast undersöka helheten av språkinlärning och språkutveckling hos flerspråkiga elever.

Begreppet ”modersmål” kommer att användas för språket som talas i hemmet och det språk som barnen lär sig tala först. Termer som ”förstaspråk” och ”hemspråk” har jag valt att inte använda, men de kan dyka upp i citat.

De medverkande eleverna och barn i allmänhet med olika språkliga bakgrunder kommer under uppsatsens resa att refereras främst som ”flerspråkiga elever” och inte “tvåspråkiga elever“.

2. Teoretiska ramar

Mycket forskning har skett kring språkinlärning och språkutveckling hos barn. Tvåspråkighet har dessutom blivit ett stort forskningsområde senaste tiden. Nedan kommer en någorlunda djupgående helhetssyn på teorier som jag finner relevant till forskningsområdet som detta arbete står för.

2.1 Språkinlärning och tvåspråkighet

Ett språk är något som man måste lära sig för att kunna kommunicera med sin omgivning. Alla människor lär sig språk på olika sätt och det tar olika länge för individer att lära sig ett nytt språk. Kan man två eller fler språk, då kan man kommunicera med olika människor från olika länder. Forskarna har lagt upp olika sätt för hur individer lär in språk samt hur man blir tvåspråkig.

2.1.1 Formell och informell språkinlärning

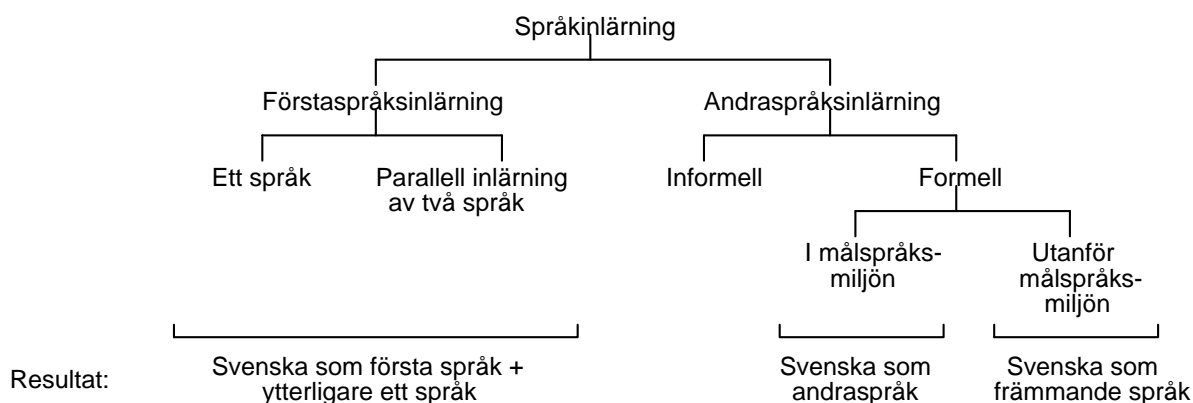
Språk kan en människa lära sig på två olika sätt. Det ena sättet benämns som *formell språkinlärning*, vilket skolan står för. Denna strategi kallar Tingbjörn för *undervisningsinlärning*.¹² Genom undervisning lär man sig ett språk på olika sätt och man lär sig dessutom skillnaden på talspråk och skriftspråk. Formell inlärning sker antingen i eller utanför *målspråksmiljön*, med andra ord miljön i vilken landspråket talas.

Det andra sättet att lära sig ett språk sker genom familjen, vänskapskretsen och omgivningen i stort, vilket kallas för *informell språkinlärning*, vilken Tingbjörn kallar *miljöinlärning*.¹³ Inom denna krets används språket som lärs in på ett mer vardagligt sätt, vilket alltid sker i målspråksmiljön. ”Vid informell inlärning bygger en inlärare upp kunskap om målspråket främst genom att kommunicera på målspråket.”¹⁴

¹² Tingbjörn, G. *Svenska som andraspråk: en introduktion. Lärarbok 1*. 1994: 77, Paulin 1993: 23-24, Viberg 1987: 10-11

¹³ Ibid

¹⁴ Viberg 1987: 47

Figur 2: Olika typer av språkinläring och deras resultat.¹⁵

Paulin presenterar och jämför en ”normal” språkinläring i svensk miljö och språkinläringen för flerspråkiga elever i Sverige, både informellt och formellt. Den ”normala” språkinläringen i den egna språkmiljön, det vill säga målspråket, sker genom inverkan från hem och familjen, kamrater, skola, släkt och samhälle. För de flerspråkiga eleverna sker språkinläring framför allt genom hem och familj och lite inverkan från skolan. Inverkan från kamrater, släkt och samhälle beror på om barnen går över till att använda målspråket och om undervisningen på hemspråket minskar eller avtar helt.¹⁶

2.1.2 Simultan och successiv tvåspråkighet

Språkforskarna menar att det i huvudsak finns två olika sätt på vilket ett barn blir tvåspråkigt, nämligen genom *simultan* (eller *parallell*) och *successiv* tvåspråkighet.¹⁷ Simultant tvåspråkiga barn avser de barn som tillägnar sig två olika språk parallellt före tre års ålder. Detta kan ske på åtminstone två olika sätt. Ena sättet, vilket är det vanligaste enligt forskning, är genom hemmiljön där föräldrarna, vars modersmål skiljer sig, använder varsitt modersmål med barnet. Det andra sättet är genom att föräldrarna har ett gemensamt modersmål som de använder med sitt barn och att barnet som är född i målspråkslandet sedan börjar på förskola där den alltmer tillägnar sig målspråket.¹⁸ Därmed skulle man kunna säga att simultant tvåspråkiga (eller flerspråkiga) barn tillhandahåller två förstaspråk.

¹⁵ Viberg 1987: 9

¹⁶ Paulin 1993: 24

¹⁷ Svensson 1998: 179-180, Håkansson, G. *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*, 2003: 146, 165, Andersson & Neucélér 1987: 2, Viberg 1987: 10, Arnqvist 1993: 144-145, Paulin 1993: 24-25, Einarsson, J. *Språksociologi*, 2004: 91

¹⁸ Ibid

Successivt tvåspråkiga barn riktar sig mot de barn som först ägnar sig åt sitt modersmål de första tre, fyra levnadsåren och därefter börjar lära sig ett annat språk.¹⁹ Främst syftar man till invandrabarn som kommer till målspråkslandet när de är tre år eller äldre, samt minoritetsgrupper. De har då endast tillägnat sig sitt modersmål med hjälp av föräldrar, omgivning och samhället, och får möjlighet att utgöra en god behärskning i språket.

2.1.3.1 Halvspråkighet

Begreppet halvspråkighet uppstod under 1960-talet och fungerar som en språkideologi. Christopher Stroud citerar Hansegård som definierade halvspråkighet som ”ett halvt behärskande av svenskan och ett halvt behärskande av modersmålet.”²⁰ Detta kan sägas beskriva de simultant tvåspråkiga elevernas språksituation då de tar in minst två språk innan tre års ålder. Den gruppen blir sannolikt enklast halvspråkiga, särskilt om inte de får möjligheten att utveckla sina språk separat, så att den ena inte dominerar över den andra. ”Med halvspråkighet avses att en individ inte behärskar något språk så att det kan uttrycka abstrakta tankar och resonemang samt känslomässiga förhållanden.”

¹⁹ Svensson 1998: 179-180, Håkansson, G. *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*, 2003: 146, 165, Andersson & Neulér 1987: 2, Viberg 1987: 10, Arnqvist 1993: 144-145, Paulin 1993: 24-25, Einarsson, J. *Språksociologi*, 2004: 91

²⁰ Stroud, C. ”Halvspråkighet och rinkebysvenska som språkideologiska begrepp” i *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle*, 2004: 335

3. Metod och material

Här beskrivs tillvägagångssättet för insamlingen av materialet. Förutom detaljer om det insamlade materialet, kommer en kort beskrivning om skolan och de medverkandes bakgrund.

3.1 Val av metod

Utförandet av undersökningen har skett genom en kvalitativ undersökning baserad på intervjuer med språklärare och elever med olika modersmål, samt etnografiska lektionsobservationer i språkämnen svenska och engelska i tre olika klasser i årskurs 8.

Intervjufrågorna är både öppna och slutna. ”Den etnografiska intervjuaren försöker anpassa sig till sina informanter och till den situation som krävs. De frågor som ställs utgörs av öppna autentiska frågor [...]”²¹ Var och en av intervjuerna utfördes separat och i ett avskilt rum. ”Denna intervju [formella intervjun] hålls i regel på en plats där forskaren och den som intervjuas är de enda närvarande.”²² De spelades in med en diktafon och alla medverkande blev informerade om att deras identiteter kommer att förbli dolda. Dessa intervjuer transkriberades och utvalda delar kommer att analyseras och behandlas i undersökningen.

Intervjufrågorna sammanställdes av mig och är olika för lärare och elever (Se bilaga 1). Anledningen till de valda frågorna var för att få en helhetssyn på deras uppfattningar av språkinlärning och språkutveckling. Intervjufrågorna för eleverna godkändes först av skolans rektor innan jag började intervju dem. Tillsammans med en av de medverkande lärarna bestämdes det vilka elever som var möjligt lämpliga att intervju för denna undersökning. Jag valde att rikta mig in på elever som har svårigheter med antingen engelska eller svenska, eller båda språken. Intervjufrågorna visar att jag inte valt att ställa frågor kring möjliga orsaker till flerspråkiga elevers svårigheter med språkämnen av den anledningen att visa hänsyn för de medverkande elevernas språksvårigheter, och inte ställa dem mot väggen eller peka ut dem som några av de sämre presterande eleverna.

Transkriptionen av både lärarnas och elevernas intervjusvar har skett på det viset att jag har valt att skriva ner svaren på samma sätt som de medverkande uttrycker sig på, till exempel ”e” motsvarar ”är”, ”asså” motsvarar ”alltså”, ”nån” motsvarar ”någon” och så vidare. Anledningen till detta är att man ska kunna se bland annat hur elevernas svenska talspråk utmärker sig i intervjuerna.

²¹ Kullberg, B. *Etnografi i klassrummet*, 2004: 121

²² Ibid

Under intervjuerna med eleverna blev jag tvungen att omformulera en del av frågorna och dessutom ge feedback och även repetera deras svar för att vara säker på att jag hörde rätt.

Förutom detta var det nödvändigt att vid ett antal tillfällen ge egna exempel på svar på en del frågor för att eleverna skulle förstå vad jag menade med mina frågor. Detta kommer inte att synas under uppsatsens gång.

3.1.1 Motiv för valet av metod

En kvalitativ undersökning genom intervjuer och observationer ansåg jag skulle ge mer information än om jag skulle utföra en enkätundersökning för att få svar på mina frågeställningar. ”Med intervju menar jag det sampratande som initierats, förberetts och planerats av någon där också denna någon leder sampratandet och ställer frågor.”²³ Genom intervjuer får man veta mer och de intervjuade kan ge mer av sina tankar genom att tala fritt.

Observationer var för mig en självklar undersökningsmetod. Intresset fastnade framför allt för att observera hur mycket engelska det egentligen talas i klassrummet och hur mycket eleverna utnyttjar lektionerna för att faktiskt lära sig och utveckla sina språkkunskaper. Under svenska – lektionerna hade jag intresse för att observera och lyssna på den svenska som talas där, om det finns någon ändring i elevernas svenska språk utanför och innanför klassrummet. Jag valde att observera hela klassen i sin helhet, eftersom jag såg det som en möjlighet att observera klassdynamiken och om alla elever uppträder på samma sätt och talar samma slags ”språk”. Mer om observationerna längre fram i texten.

3.2 Material

Materialet består av tio inspelade intervjuer med två språklärare och åtta elever med olika språkliga bakgrunder som går i årskurs 8, samt tio lektionsobservationer i svenska och engelska, åtta av dem i engelska och två i svenska. Den sammanlagda tiden för intervjuerna blev 2 timmar och 45 minuter. Observationerna utfördes mellan datumen 17/11-08 och 26/11-08. Lektionerna var mellan 40 och 60 minuter långa. Under observationerna antecknades det mycket, punktvis, men endast det som är relevant för undersökningen är det som kommer att behandlas i studien.

²³ Kullberg 2004: 109

3.2.1 Skolan, eleverna och lärarna

Skolan är belägen i en förort söder om Stockholm med en majoritet av elever med skilda etniskt språkliga ursprung. De medverkande eleverna går i tre olika klasser i årskurs 8 i samma skola och är mellan 14 och 15 år gamla. Klasserna har jag valt att benämna som klass 8:1, 8:2 och 8:3. Fyra av de medverkande eleverna är flickor och de resterande fyra är pojkar. Eleverna kommer under arbetets gång att heta P1, P2, P3, P4, F1, F2, F3 och F4; P för pojke och F för flicka.

De intervjuade lärarna är båda kvinnor med etniskt svenskt ursprung. Den ena läraren undervisar i båda de aktuella språken, svenska och engelska, och kommer att benämnas som Lärare SV-ENG, medan den andra endast undervisar i engelska och kommer därmed att benämnas som Lärare ENG. Båda dessa lärare har tidigare jobbat på en homogent svensk skola. Med en av klasserna, 8:1, är de båda intervjuade lärarna undervisande lärare i engelska, eftersom eleverna i den klassen är enligt lärarna den svagaste klassen och behöver extra hjälp. De andra två klasserna undervisar lärarna enskilt.

3.2.1.1 Kort bakgrund om de medverkande eleverna

För att få en förståelse om vad de medverkande eleverna har för språklig bakgrund kommer härnäst en kortare presentation om varje elev enligt deras svar på en del av intervjufrågorna:

P1 är 15 år, född i Irak och har bott i Sverige i ungefär 8 år. Kan mer eller mindre fem språk, modersmålet är kurdiska. Har ingen modersmålsundervisning, läser inget främmande språk. Svenska är det språk han använder främst, är mest bekväm med och kan bäst.

P2 är 15 år, född i Kurdistan och har bott i Sverige i 5-6 år. Kan tre språk, modersmålet är kurdiska. Lärde sig arabiska samtidigt med kurdiskan, men det är bortglömt. Har slutat med modersmålsundervisning. Svenska är språket han använder mest, är mest bekväm med och kan bäst.

P3 är 14 år, född i Sverige och har bott i landet hela sitt liv. Kan tre språk, modersmålet är kurdiska, har ingen modersmålsundervisning och läser spanska. Använder mest svenska, kan bäst svenska eller engelska, är mest bekväm med att använda engelska.

P4 är 14 år, född i Sverige och har bott i landet hela sitt liv. Kan tre språk och har somaliska som modersmål. Har modersmålsundervisning och läser dessutom tyska. Använder mest och kan bäst svenska, men är mest bekväm med engelska bland kompisar.

F1 är 15 år, född i Sverige och har bott i landet i 11 år. Bodde i Turkiet mellan 4 och 8 års ålder. Kan tre språk och har turkiska som modersmål. Har modersmålsundervisning och läser inga främmande språk i skolan. Kan bäst och använder mest svenska, är mest bekväm med både turkiska och svenska.

F2 är 14 år, född i Sverige och har bott i landet hela sitt liv. Kan tre språk och har turkiska som modersmål. Hade modersmålsundervisning, men slutade nyligen, läser numera tyska. Använder mest svenska och turkiska, kan bäst och är mest bekväm med svenska.

F3 är 14 år, född i Sverige och har bott i landet hela sitt liv. Kan tre språk, har arabiska som modersmål och har modersmålsundervisning. Läste franska tidigare, men slutade för att satsa på engelska. Använder mest och kan bäst svenska. Är mest bekväm med att använda arabiska.

F4 är 14 år, är född i Sverige och har bott i landet hela sitt liv. Kan två språk, engelska är sådär. Modersmålet är syrianska/arabiska. Har ingen modersmålsundervisning och läser inga främmande språk. Kan bäst, är mest bekväm med och använder mest svenska.

3.2.2 Observationer

Observationerna skedde under lektionstimmarna då jag satt längst bak i klassrummet, observerade och antecknade. Enligt Birgitta Kullberg kan en etnograf inte observera en hel mångfald, utan man kan, till en början i alla fall, ”titta och lyssna och släppa kravet på att anteckna”²⁴, vilket jag valde att göra. Jag antecknade med jämna mellanrum sådant som jag ansåg vara mest väsentligt att ha med.

Under lektionerna i engelska observerade jag lärarna och deras mängd av användning av språket, på vilket sätt de använder språket samt om de växlar mellan engelska och svenska. När jag observerade eleverna, tittade jag främst på hur eleverna tar till sig språket under skoltid, om de utnyttjar lektionstiden till att förbättra sina språkkunskaper i engelska samt vilket språk de använder mest under dessa lektioner.

Jag valde att endast observera två svenska lektioner, eftersom de höll på att läsa två skilda böcker tillsammans och därmed var innehållet av lektionerna detsamma under tiden jag var i den skolan och samlade in mitt material. Under dessa två lektioner observerade och lyssnade jag på elevernas läsning samt hur ofta de frågar efter betydelsen av vissa ord som de stöter på i sin text. Utöver de så kallade officiella observationerna har jag dessutom observerat och oundvikligen lyssnat mycket på elevernas språk under raster och håltimmar, det vill säga timmarna utanför klassrummet, men fortfarande under skoltid.

²⁴ Kullberg 2004: 101

4. Analys- och resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultatet av min undersökning. Frågeställningarna kommer att besvaras med hjälp av de medverkandes svar som kommer att knytas an till relevant teori för respektive fråga, vilka har delats in i olika teman. Det blir en jämförelse mellan teorin samt elev- och lärarperspektiv på frågeställningar och därefter ges en tolkning av den. Därmed lyfter jag fram både likheter och skillnader, vilket diskuteras längre fram.

4.1 Barns inlärning och utveckling av andra språk

En individ kan omöjligt lära sig och utveckla ett språk utan påverkan från skilda håll och på olika sätt. De faktorer som de medverkande informanterna liksom teoretikerna nämner och diskuterar är främst psykologiska, individuella, språkliga, kulturella samt sociala.

4.1.1 Faktorer som påverkar inlärning och utveckling av språk

Språkutvecklingen är inte en isolerad företeelse, utan den hänger intimt ihop med barnets motoriska, sociala, emotionella och intellektuella utveckling.²⁵

Det finns en mängd faktorer som forskningen påvisar kan både hämma och underlätta inlärningen och utvecklingen av ett nytt språk. Kerstin Naucér konstaterar att det finns, bortsett från förstaspråket, flera faktorer som inverkar på inlärningen av ett nytt språk, så som individuella, sociala och kulturella.²⁶

Östen Dahl förhåller sig till två faktorer som han menar har stor betydelse för andraspråksinlärning. Dels har åldern en stor betydelse, vilket även Jan Einarsson framhäver där han inkluderar barns ”känslomässiga, sociala, kognitiva och språkliga mognad”, som en viktig roll i hur bra barn lär sig ett språk.²⁷ Dahl påstår att ju yngre man är desto lättare lär man sig. Andra faktorn som har betydelse för andraspråksinlärning är förhållandet mellan modersmålet och det nya språket. ”Såväl när det gäller ljudsystem som ordförråd och grammatik är det uppenbart att modersmålet styr hur vi uppfattar ett främmande språk och

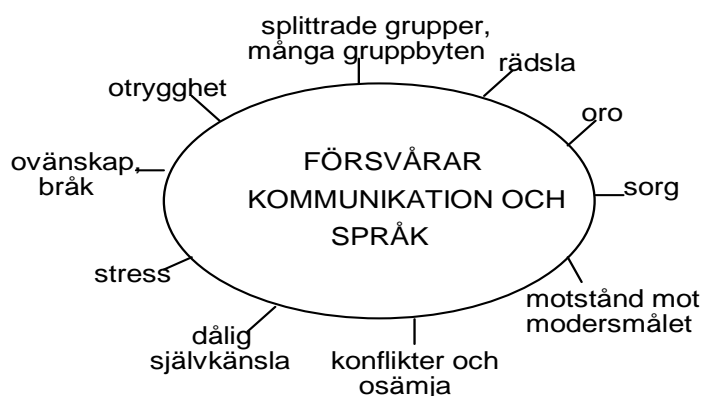
²⁵ Börestam, U. & Huss, L. *Språkliga möten: tvåspråkighet och kontaktlingvistik*, 2001: 27

²⁶ Naucér, K. “Att lära sig svenska” i *Språk i fokus*, 2002: 123

²⁷ Einarsson 2004: 91

påverkar vår förmåga att själva producera det.”²⁸ Mer om sambandet mellan modersmålet och det nya språket längre fram.

Gunilla Ladberg diskuterar i flera av hennes böcker vilka faktorer som dels underlättar och dels kan hindra barns inläring och utveckling av språk. Faktorer som hon hävdar hämmar ett barn från att lära sig ett nytt språk är främst psykosociala faktorer, så som negativa och starka känslor (Se figur 2).²⁹ Eftersom språk är relaterade till känslor hindras språkinläringen om inläraren har negativa känslor i samband med det språket denne ska lära sig. Gunilla Ladberg & Ola Nyberg nämner även avstånd från människor de känner sig bekväma med (föräldrar, andra vuxna, vänner och kamrater), bristande tillgång till användning av det nya språket samt dåliga relationer till omgivningen som bidragande faktorer till dålig språkinläring och språkutveckling.³⁰

Figur 3. Faktorer som försvårar kommunikation och språk.³¹

De medverkande lärarna hade skilda åsikter kring vilka faktorer som de betraktade som hämmande för ett barns språkutveckling:

är man intresserad att utvecklas mer så finns ju de möjligheterna, men säger eleven stopp eller uttrycker på nåt sätt att de inte är intresserade av det, då funkar det ju inte heller, så att det måste på nåt sätt vara att det finns en vilja hos eleven själv. /Lärare SV-ENG

²⁸ Dahl, Ö. *Språkets enhet och mångfald*, 2000: 283-284

²⁹ Ladberg, G. *Tvåspråkig, felspråkig eller bara enspråkig?*, 1999: 42, *Skolans språk och barnets - att undervisa barn från språkliga minoriteter*, 2000: 118, *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola och samhälle*, 2003: 49

³⁰ Ladberg, G. & Nyberg, O. *Barnen och språken. Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj och förskola*, 1996: 14f

³¹ Ladberg 2000: 118

Har man en dålig attityd och känner att "nej, men jag kan inte det här" eller "det här är värdelöst", då har man ju direkt fällt krokben för sig själv [...]. Andra saker som kan försämra är [...] att vissa kanske inte ens vågar, beroende på hur klasserna är, vågar yttra sig, vågar tala, vågar fråga, för man är rädd att man ska bli utsatt i klassen. Klasstorlek, även då om man är liksom trygg i klassen... . En trygg klass kan nog lära sig mycket mer än en otrygg klass. /Lärare ENG

Lärare ENG diskuterade främst attityd och otrygghet i klassen, medan lärare SV-ENG betraktade intresset som en viktig punkt i språkutveckling. Hon påstod att om intresset för språket skulle avta blir det stopp i utvecklingen.

Attityder och reaktioner från den sociala kontexten, det vill säga samhället, omgivningen och föräldrar, samt självaste inlärarens attityder till det nya språket påverkar inläringen beroende på om det är positiva eller negativa attityder.³² Intresset går hand i hand med motivation, alltså är man motiverad att lära sig språket då blir språket i sig intressant. Motivation är en av de främsta faktorerna som inverkar på hur snabbt och i vilken mängd ett barn lär sig ett nytt språk. Flera språkforskare menar att motivationen är en avgörande ingrediens för en person att lära sig ett nytt språk³³, medan exempelvis Kenneth Hyltenstam endast förmodar att en hög motivation bara är en av de väsentligaste faktorerna för bra behärskning av ett språk.³⁴ Bortsett från teorin var även de medverkande elevernas syn på intresse och motivation väsentliga som faktorer till inläring och utveckling av språk:

Titta på filmer, o sen lyssna, när man tittar, då man börjar bli intresserad då om man läser böcker och det. /F1

Asså om jag riktar in mig i nåt språk och verkligen vill lära mig det då det är jättelätt för mig att lära mig det, men om till exempel jag tycker det här är tråkigt då blir jag lat... . Det är intresset som gör att jag kan lära mig vissa saker snabbt o så... /F3

Man måste ha intresse för språket /P3

Man ska ha roligt, det är så man lär sig. Om man bara jobbar, då blir det bara jobbigt och tråkigt. Om man har roligt då det fastnar. /P4

³² Nauclér 2002: 127, Svensson 1998: 196, Arnqvist 1993: 144-145, Einarsson 2004: 307

³³ Harding, E. & Riley, P. 1993: 20-21, Paulin 1993: 26, Kotsinas 2005: 226-227, Svensson 1998: 182, 196, Ladberg 2003: 52, Ladberg & Nyberg 1996: 51

³⁴ Hyltenstam, K. *Svenska i invandrarperspektiv*, 1996: 13

Faktorer som Ladberg förespråkar kan underlätta barns språkinlärning är positiva känslor, så som trygghet, känslomässig närhet, skratt och så vidare. Aktiviteter som man är intresserad av att utföra, samtal med människor i sin omgivning, som föräldrar, andra vuxna och kamrater samt hemspråksstöd är andra faktorer som gynnar barns inlärning och utveckling av språk.³⁵ Hemspråksstöd är en mycket väsentlig källa till underlättandet av språkinlärning. Ladberg & Nyberg hävdar att hemspråksstödet blir som ”en brygga från det kända till det okända”.³⁶ Ladberg påpekar att det ofta är kamraterna som blir de ”verkligt viktiga ”språklärarna” under skoltiden.”³⁷ En individs språkinlärning är beroende av dennes sociala aktivitet.³⁸ Lindberg liksom Anders Arnqvist framhåller den sociala aktiviteten och interaktionen mellan infödda talare och inlärd talare som en viktig roll i språkutvecklingen.³⁹ Harding & Riley menar att ”språket är ett socialt fenomen och språkinlärningen därmed en social aktivitet.”⁴⁰ Är det brist i möjligheten till användning av språket, då ökar svårigheterna för inläraren att lära sig språket, men har man möjlighet att använda språket med infödda talare behärskar man det nya språket snabbare och utvecklingen av ordförrådet ökar dessutom. ”Att få använda många sinnen, röra sig och vara aktiv med både kropp och intellekt underlättar språkinlärning.”⁴¹

Språkets status i samband med barnens identitetssökande, för att inte nämna deras personlighet är en del andra faktorer som nämns bland språkforskarna. Språkets status är av stor vikt för inlärning av ett språk, eftersom det kopplas till barnens och ungdomarnas identitetssökande. Både modersmålets status och det nya språkets status behöver ligga högt för att barnet ska lära sig språket fortare och bättre, framför allt för dess identitetssökande då den får sin och familjens språkliga bakgrund bekräftat.⁴² Barnets personlighet påverkar, mer eller mindre avgör, hur fort denne lär sig ett nytt språk. Barn som är mer utåtriktade, sociala och gärna samspekar med andra individer tenderar att lära sig språk på en bättre nivå fortare än de barn som betar sig på det motsatta viset, det vill säga mer inåtgående, blyga och behöver mer uppmuntran för att våga ta kontakt med andra människor.⁴³ Detta var en faktor som även

³⁵ Hyltenstam 1996: 18f

³⁶ Ladberg & Nyberg 1996: 18

³⁷ Ladberg 2003: 186

³⁸ Ladberg 2000: 79, Naucclér, 2002: 123

³⁹ Lindberg, I. *Språka samman*, 1996: 51, Arnqvist 1993: 144-145

⁴⁰ Harding & Riley 1993: 20-21

⁴¹ Ladberg 2003: 188

⁴² Ladberg & Nyberg 1996: 68

⁴³ Ladberg & Nyberg 1996: 38-39

lärare SV-ENG nämnde, då hon jämförde två elever med motsatta ambitioner och personligheter för språkinläring:

Förra året hade jag två tjejer, den ena var väldigt blyg och den andra tog för sig väldigt mycket, och vi satt tillsammans en lektion i veckan, och jag försökte prata så mycket som möjligt, och den ena tjejen hon försökte inte ens ta orden i munnen, för att hon kände att hon uttalade dem fel och hon kände att hon inte ville förklara utan hon gick direkt över till spanska så den andra tjejen fick hjälpa henne att översätta till svenska. Medans den andra tjejen var mer...kastade sig ut och vågade. Man såg ju vilken skillnad, asså hur snabbt hon lärde sig svenska, i och med att hon vågade använda orden [...].

Bortsett från motivation och intresse var media av olika slag, i huvudsak TV: n, en viktig källa till inläring och utveckling av språk, främst engelska, enligt de medverkande eleverna i studien.

Engelskan jag lärde mig från TV:n, asså jag har inte lärt mig mycket från skolan, asså jag tittar mycket på TV. /P4

Lärare SV-ENG gav olika exempel som hon antog skulle kunna påverka språkinläring, både formellt och informellt. Lärare ENG däremot diskuterade mest miljön och föräldrarnas inverkan:

Jag tror att det påverkar, asså dels utanför skolan, vilka de umgås med på fritiden, om de har mycket svenska kompisar, [...] och sen tror jag hemma, om man till exempel har svensk tidning hemma, [...], tittar på svensk TV hemma, svenska kanaler asså, om man pratar om liksom svenska företeelser i samhället så att barnen får nån slags allmänbildning om vad som händer [...]. [...] då hör de ju ord som förekommer [...]. Det är ju utanför skolan, men inne i skolan så tror jag att det är kommunikation faktiskt, att man får möjlighet att prata mycket. /Lärare SV-ENG

Jag tror att miljön i vilket man växer upp har en stor betydelse för språkinläringen. Dels för att man utvecklas i sin omgivning och har man då en omgivning som har goda språkkunskaper i både t.ex. svenska, arabiska och engelska så påverkar det barnet positivt. Bor man i ett område där kvoten av t.ex. högutbildade föräldrar är hög så "smittar" det av sig. Då har ofta barnen (till de högutbildade föräldrarna) ett mycket bra ordförråd och barn med invandrabakgrund får en helt annan språklig stimulans, jämfört med i områden där språkförståelsen är lägre. Jag tror även att de indirekta kraven på föräldrar (menat att föräldrarna känner större press att hänga med i media, lära sig svenska, osv) med invandrabakgrund höjs i ett område med många svenskfödda. /Lärare ENG

Inläringen och utvecklingen av ett nytt språk går inte att få in utan att en del faktorer inverkar, antingen genom att underlätta eller hämmar det.

4.1.1.1 Möjliga faktorer till språksvårigheter i skolan

Monica Axelsson hänvisar till Jim Cummins som förklarar två olika typer av språkbehärskning som byggs upp av människan:

- *den språkbehärskning som krävs för att klara vardagliga samtal*
- *den språkbehärskning som krävs för att klara skolans ämnen.*⁴⁴

Erkki Virta menar att det kan finnas flera orsaker till att elever uppnår dåliga resultat i sitt andraspråk. En orsak menar han kan handla om ”rent språkliga” brister, luckor i ordförrådet eller svaga grammatikaliska kunskaper.”⁴⁵ En annan anledning kan vara att det rör sig om problem på det kognitiva planet liksom dåliga begreppsuppfattningar, att de missuppfattar testspråket eller att de inte har tillräckligt goda kunskaper för olika begrepp.⁴⁶

*Svårigheterna kan komma på olika stadier. Det beror både på hur mycket barnet tillägnat sig av svenska, och på hur väl utvecklat modersmål det har. Kanske går det bra de första åren, men senare börjar svårigheterna. I många ämnen börjar flera abstrakta begrepp användas. Ofta blir också engelska svårt.*⁴⁷

Eftersom det sociala samspelet mellan infödda talare och inlärare av ett språk har påvisats vara av betydelse för språkinläring och språkutveckling är det viktigt att möjligheterna finns tillgängliga för eleverna. Råder det brist i användning av ett språk, är det svårt att utveckla det:

[...] man kan [...] plugga, läsa, helst med nån person som kan engelska, då man blir van men tyvärr, det verkar inte som jag har nån... . /P1

Första frågan jag ställde till de medverkande lärarna handlade om deras uppfattning kring flerspråkiga elevers svårigheter med att nå målen i svenska respektive engelska (Se bilaga 1). De diskuterade helt skilda orsaker:

⁴⁴ Axelsson, M. ”Andraspråksinläring i ett utvecklingsperspektiv” i *Barn utvecklar sitt språk*, 2003: 142

⁴⁵ Virta 1983: 51

⁴⁶ Ibid

⁴⁷ Ladberg 2003: 179

De flesta som inte når G tror jag är för att de inte pratar svenska hemma, för att de inte kollar på svenska TV-program, de kollar ju inte på [...] svenska nyheter... . [...]. För säg att man ska ha [...] 5000 ord när man är i en viss ålder och att då ett barn har 2500 ord från sitt hemspråk, och sen så 2500 ord från, i svenska, det e klart att det blir liksom en delning, de har ju inte ord så det räcker i svenska. [...] Engelskan är ju ännu svårare såklart. [...] Fixar de inte svenskan så fixar de ju ofta inte engelskan. /Lärare ENG

Det är ju enklare att nå målen i engelska än i svenska. [...] vi utgår ju då hela tiden från de nationella målen i engelska, och det är inte speciellt svårt att nå de målen, asså de är lågt ställda [...] Eftersom det är lägre krav på engelskan än vad man gör på svenska, så är det ju liksom, om man ska säga så, lättare att uppnå ett bra betyg i engelska än vad det är att uppnå ett bra betyg i svenska. För det handlar ju liksom i svenska om att [...] man ska använda språket på olika sätt [...]. Men problemet är [...] att många är inte medvetna om vad målen säger eller asså vad kriterierna är i svenska, och även om man börjar tjata mycket om det här i åttan [...] så tar det kanske ett år innan de har förstått [...]. /Lärare SV-ENG

Här kan man upptäcka hur stora skillnader lärare kan ha i sina uppfattningar om varför deras gemensamma elever inte klarar målen i svenska och/eller engelska. Lärare ENG menar att det blir svårare för eleverna att nå åtminstone betyget godkänd i engelska om de har svårigheter i svenska, medan Lärare SV-ENG lyfter fram engelska som det ”enklare” språket av de aktuella språken för eleverna.

Många flerspråkiga elever har möjlighet att bli undervisade i sina modersmål i sina skolor. Oftast är det dock endast mellan en och två timmar per vecka. I Lärarförbundets tidning *Lärarnas tidning* skrivs det om en undersökning som Skolverket har gjort som visar på att modersmålsundervisningen bidrar till en ökad prestation i skolämnena hos flerspråkiga elever i skolan.⁴⁸ Problemet är dock att många elever, framför allt högstadie- och gymnasieelever, har andra aktiviteter som krockar med tiden för modersmålsundervisning vilken oftast ligger på eftermiddagar efter skoltid. Dessutom säger Eva Wirén från undervisningsförrådet i ett pressmeddelande från Skolverket, att studiemotivationen kan vara en annan faktor som orsakar många elevers beslut att antingen inte ta emot erbjudandet om modersmålsundervisningen eller att de som valt att delta ofta hoppar av.⁴⁹ Detta tyder på att

⁴⁸ Wirén, E. Bättre studieresultat för elever som deltar i modersmålsundervisning, <http://www.skolverket.se/sb/d/2006/a/14181;jsessionid=FB86349428EA664E40800C0E7ACF0933>. 2008, Orre, J.U. Modersmålet är bonus för betygen, 2008: 6

⁴⁹ Orre 2008: 6

de flerspråkiga barnen kan ha språksvårigheter på grund av att missade timmar av sitt modersmål som de får tillgång till. I jämförelse med några av de medverkande elevernas motivation till deras beslut att inte delta i modersmålsundervisning är det mycket likt de slutsatser som Skolverket drog efter deras undersökning:

Asså jag gick, men jag var tvungen att sluta för elevens val valde jag istället, jag måste ha elevens val. /P1

Jag har slutat, för jag har träning efter skolan varje dag, jag hinner inte. /P2

Jag hade, men jag slutade för 3 veckor sen kanske. Jag hann inte, eftersom vi fick läxor där också... o så var det på fredagar... . Jag hade lite svårt, jag trodde att jag kunde turkiska mycket bra, men det var svårt där... . /F2

Språksvårigheterna har blandade orsaker, som exempelvis minskad undervisning av modersmålsundervisning, brist i användning av ett språk, halvspråkighet, det vill säga att man har två till hälften etablerade språk, vilket gör det svårt för ett barn att tillägna sig ett annat språk, eller att elever blandar det vardagliga språket med det språket som man behöver för att klara av skolans ämnen.

4.1.2 Elevernas engagemang för lärande i skolan

Ett personligt engagemang är en viktig och mer eller mindre avgörande ingrediens för att en person ska kunna utveckla ett språk.⁵⁰ Axelsson påstår att elevernas engagemang för sin utbildning samt självkänsla ökar ju mer de lär sig.⁵¹

Under mina observationer upptäckte jag att eleverna i de klasser som jag var med inte riktigt utnyttjade sina lektioner till fullo, i varje fall inte under engelska – timmarna. När de fick uppgifter att underhålla sig själva med under lektionstimmarna, valde de flesta eleverna att ignorera dem och sitta och diskutera saker som inte hade med lektionen att göra på svenska. Det jag reagerade främst på var att det används nästan enbart svenska bland eleverna under de timmarna då det egentligen endast bör talas och höras engelska. Det var dock ofta som lärarna växlade från engelska till svenska, vilket de inte bör göra, enligt Anders Burman. Han menar i stället att läraren är den som ger barnet “språket, uttal, intonation” och att denne

⁵⁰ Ladberg 2000: 31

⁵¹ Axelsson, ”Skolframgång och tvåspråkig utveckling” i *Svenska som andraspråk*, 2004: 510

därför måste använda enbart engelska under de timmarna.⁵² Han menar vidare att läraren ska fortsätta tala engelska, och använda olika, enklare sätt att förklara begrepp för att eleverna ska förstå.⁵³

Utöver de förberedande frågorna påpekades det för Lärare ENG att jag, under observationerna, hade reagerat på elevernas brist i det muntliga användandet av språket under lektionerna. Hennes respons till den bemärkelsen var:

Vi har ju jobbat med muntligt då jag har betygsatt dem, deras muntliga förmåga, och då var jag jättesträng mot det, de som pratade svenska, [...]. De fick underkänt liksom... . De skulle bland annat läsa en text och ha den i läxa och återberätta den på engelska utan att kolla på pappret... . Diskussioner har vi smygstartat [...] de åttorna vi har och de som du har observerat...de är inte så jättestarka...och det är svårt att få dem motiverade liksom...

Lärare SV-ENG diskuterade hur hon betraktade elevernas engagemang som fattig, dels eftersom att de inte kämpar och ger upp snabbt, och dels för att de snabbt känner sig nöjda eller tror sig klara målen. De kämpar alltså inte mer än vad de orkar, och synonymer för ord i både svenska och engelska är de inte intresserade av, enligt läraren. Att de snabbt nöjer sig med att de kanske klarar målen är ett stort problem, menar läraren, som också drar in föräldrarna i problemet. Hon menar att det har funnits föräldrar som frågar varför deras barn inte får ett MVG i exempelvis svenska baserat på faktumet att denne kan tala språket. Hon diskuterade även att många av dessa elever inte har någon läsvana och därför oftast missuppfattar det de har läst:

[...] oftast så är det ju så att de fastnar på en mening i en text, så tror de att det är det texten handlar om istället för att se hela sammanhanget. Att läsa mellan raderna är jättesvårt till exempel för dem här eleverna... . [...]. det är jättesvårt att säga till en elev att "det du har uppfattat av texten, det är inte sant" för det är så lätt att de tappar lusten då.

En del av eleverna erkände deras brist av engagemang i studier i tidigare åldrar, vilket de tror påverkar deras dåliga inläring och resultat idag:

Det går ganska bra i engelska, men i svenska går det lite sämre. Jag tog inte svenska seriöst. /P3

⁵² Burman, A. *English in Action*, 1996: 15

⁵³ Ibid

jag brukar inte orka /F3

Asså, just nu jag har ändrat från jord till himmel, det är stor ändring jämfört med förut. Asså från år 1 till 6 det gick inte bra, jag gick inte på lektioner, jag hängde inte med, jag var såhär stökig, jag hade utvecklingssamtal med rektor, det var katastrof. Och jag lärde mig inte det man ska lära sig i de årskurserna, så det e nu som jag har satsat. Asså jag satsar allt nu. /P1

Ett personligt engagemang, menar jag, går i led med intresse och motivation. Finns inte motivationen och intresset för språket, brister engagemanget för att lära sig. Är det brist på engagemang hos eleverna att ta till sig den kunskapen som de får under de få timmarna som de läser språket i skolan, då uppstår svårigheterna med att nå målen i det ämnet. Det räcker exempelvis inte att man bara lyssnar på populärmusik och följer olika engelsktalande TV-program. Det gäller för eleverna, anser jag, att de hjälper lärarna att hjälpa dem att utveckla deras språkkunskaper i ett världsspråk som engelska. Förutsatt att de är intresserade av att lära sig språket.

4.1.3 Språkutvecklande metoder

Det finns alltid sätt att förbättra och utveckla sina språkkunskaper, oavsett vilka och hur många språk man har tillägnat sig. Det gäller dock att man har den viljan.

I en broschyr som Skolverket har sammanställt till flerspråkiga föräldrar står det bl.a. att "[e]n bra grund för barnets utveckling i svenska är ett gott samarbete mellan förskolan och skolan och föräldrarna."⁵⁴ Eftersom språkutveckling sker både formellt och informellt är det en självklar sak att det uppstår en växelverkan mellan hem och skola, framför allt för att utveckla barnens språk som vidare leder till en förbättring av studieresultatet. Arja Paulin & Pirjo Huuhtanen Almgard framhäver att "[d]en språkutvecklande undervisningen måste utgå ifrån elevernas erfarenheter, det faktum att de lever i två kulturer och använder två språk"⁵⁵, vilket även Lpo94 som alla verkställande skolor måste följa säger:

⁵⁴ Skolverket, *Två eller flera språk? Råd till flerspråkiga föräldrar*, 2002: 16
http://modersmal.skolverket.se/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=3

⁵⁵ Paulin, A & Huuhtanen Almgard, P. "Språkutvecklande metoder" i *Mer än ett modersmål*, 1993: 28

*Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.*⁵⁶

Paulin konstaterar att barn kan bli aktivt tvåspråkiga (eller flerspråkiga) så länge förutsättningarna finns till hands, vilka är att de får

- *och kan använda sitt språk i olika sammanhang; hemma, i skolan och på fritiden*
- *undervisning i och på språket*
- *och kan använda det i kommunikation med jämnåriga.*⁵⁷

De medverkande eleverna i undersökningen nämnde flera olika saker som en person kan göra för att förbättra sina språkkunskaper. Informella exempel, det vill säga saker som barnen kan utföra på fritiden är att titta på TV och filmer, lyssna på språket och läsa översättningen samtidigt, läsa böcker samt tala med människor som kan språket som de söker utveckla. I skolan kan de exempelvis, enligt dem, göra övningar i skolböcker, använda diverse datorprogram, använda ordlista och se till att få ett intresse och ha roligt samtidigt som man lär sig. Olika faktorer som nämndes var att läsa, att prata, lyssna (genom TV) och använda datorn med olika datorprogram på engelska. P1 gick in på den sociala aspekten och menade att språkutvecklingen beror på omgivningen:

Jag umgås med dem som inte kan svenska, då man börjar bara prata kurdiska... . Asså man kan inte prata engelska och svenska... Nu om man skulle bo inne i stan, då man skulle ha mer svenska vänner, då man skulle snacka svenska bättre.

Ladberg konstaterar att det finns olika inlärningssätt som ger samma resultat av språkutvecklingen. Hon menar exempelvis att en individ som är tillbakadragen och hellre lyssnar än pratar kan lära sig lika fort och lika bra som talaren.⁵⁸ Ladberg hävdar emellertid att läsningen är nyckeln till att klara skolan: ”För att klara skolan är det viktigt att få upp en flyt och snabbhet i läsningen. Det finns bara en väg: läsa och läsa och läsa igen.”⁵⁹ Hon menar vidare att läsning leder till förståelse av en princip, vilket enligt henne kallas för att barnet

⁵⁶ Lpo94: 4, <http://www.escandinavo.com/download/lpo94swe.pdf>.

⁵⁷ Paulin 1993: 27

⁵⁸ Ladberg, 2000: 79

⁵⁹ Ladberg 2003: 182-183

”knäcker koden.”⁶⁰ “Ett bra sätt att förbättra sina svensk-kunskaper är att läsa böcker.”⁶¹ Litteraturläsning är något som även Paulin & Huuhtanen Almgard framhäver vara en gynnsam metod för språkutveckling och språkinläring, samt ger resultat på skilda vis:

*Att läsa mycket är språkutvecklande i sig. [...] Eleverna blir delaktiga i sitt kulturarv genom litteraturen, deras kunskap om världen och andra människor ökar, de får genom läsningen vara med om händelser och situationer, deras förmåga att leva sig in i andras situationer utvecklas. De får känslomässiga och intellektuella upplevelser som utvecklar dem som människor, de får förståelse för andra och för sin egen situation.*⁶²

Ladberg hävdar att grunden till att lära in ett språk är genom att lyssna.⁶³ Lektionerna i svenska bestod mycket av högläsning av både läraren och eleverna själva som fick turas om att läsa högt. En sådan metod påstår Paulin är värdefull och ger eleverna språk.⁶⁴ De medverkande lärarna hade, i likhet med teorin, inte särskilt lika förslag på metoder som de tror kan ha en positiv effekt på barnens språkkunskaper:

[...] det är ju en metod, att man läser upp texter, att man låter dem skriva på dator, att de får jobba med olika glosprogram, för att öka ordförståelsen, att man ger dem böcker så att de kan försöka, så att läsa hemma, så det får en flyt... . /Lärare ENG

[...] jag tror mycket på att prata [...] prata så mycket som möjligt, titta på bilder, och liksom prata om orden som förekommer på bilderna, asså att de får se samtidigt som de får uttala ordet liksom, både se bilden och sen höra ordet. [...]. Men sen handlar det också om att man ska upptäcka att det finns olika slags språk, det här formella och informella, liksom kunna förstå ganska svåra tidningstexter ur Dagens Nyheter, [...], att de får jobba med ordkunskap som är på en högre nivå, att de liksom lär sig skillnaden på svenska och svenska [...]. /Lärare SV-ENG

När frågan om vilka råd de skulle ge sina elever för vad de kan göra åt sin språkutveckling gick förslagen åt samma riktning:

⁶⁰ Ibid 2003: 183

⁶¹ Beijer, M. *Växelvis på modersmål och svenska*, 2006: 11, http://modersmal.skolverket.se/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=3

⁶² Paulin & Huuhtanen Almgard 1993: 33

⁶³ Ladberg 2003: 56

⁶⁴ Paulin 1993: 31

Läsa! Läsa, slå upp ord man inte förstår, göra läxor, glosinläring, jobba mycket med ord... . Lyssna på musik, titta på film... . Kolla på de här UR-avsnitten på engelska där det inte är nån text. [...] slå upp ord som man inte förstår, försök att få ett bra sammanhang, och förbättra sitt ordförråd. Ju bättre ordförråd man har ju lättare har man ju att uttrycka sig, både skriftligt och muntligt... . /Lärare ENG

Att använda svenskan så mycket som möjligt, att läsa, asså att läsa tidningar är det bästa man kan göra, [...]. Att våga använda språket, liksom att inte nöja sig med de ord man har, med de uttryck man har, försöka liksom samla på ord och uttryck och sen använda dem också, både i tal och skrift... . [...] använda språket, läsa, titta på tv... ja, prata så mycket som möjligt, använda de här orden på en högre nivå liksom. /Lärare SV-ENG

Att läsa, använda media, lyssna, skriva och använda språket muntligt är alltså olika metoder som ger positiva effekter för språkutvecklingen, enligt teorierna samt de medverkande informanterna. Att läsa samt använda språket muntligt är, enligt dem, de mest gynnsamma metoderna för språkutveckling.

4.2 Sambandet mellan modersmålet och inläring av andra språk

Virta refererar till Cummins som påpekar att sambandet mellan modersmålet och inläringen av ett andra språk ligger hos den kognitiva språkfärdigheten.⁶⁵ Han konstaterar, liksom andra forskare som exempelvis Ladberg, att ju bättre språkfärdighet en individ har i sitt modersmål, desto snabbare och enklare är det att utveckla en motsvarande behärskning av det senare inlärd språket.⁶⁶ Man kan uttrycka det på samma sätt som Ladberg – ”språk stödjer varandra”.⁶⁷

4.2.1 Modersmålets inverkan på inläring av andra språk

Enligt Naucleur finns det två sätt att se på vilken inverkan förstaspråket har på inläringen av ett andraspråk. Dels så handlar det om vare sig förstaspråket gynnar eller missgynnar andraspråksinläringen. Hon menar på att det inte finns några ”enkla samband mellan nivå i förstaspråket och inläring av andraspråket.” Hon påpekar vidare att ”[j]u fler språk man behärskar, desto lättare tycks det vara att lära sig ytterligare ett.”⁶⁸ Det andra synsättet på förstaspråkets roll är huruvida det finns likheter mellan första- och andraspråkets fonetik, ordförråd och struktur.⁶⁹

Tingbjörn & Andersson fastställer att de flerspråkiga barn vars språkliga bakgrund inte tillhör samma språkgrupp som målspråkets är den gruppen av barn som får stora problem vid andraspråksinläringen.⁷⁰ Detta kan bekräftas av Fredriksson & Taube samt Axelsson som påstår att lässvårigheterna ökar om barnets tidigare inlärd språk har ett annat alfabetiskt skriftsystem än målspråkets.⁷¹ Detta går in på Lärare ENG: s svar på frågan om modersmålets inverkan på inläringen av ett andra språk:

⁶⁵ Virta 1983: 50

⁶⁶ Ibid 1983: 50, Håkansson 2003: 119-120, Ladberg 2003: 99-100

⁶⁷ Ladberg 2003: 99

⁶⁸ Naucleur 2002: 123

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ Tingbjörn & Andersson 1985: 29

⁷¹ Fredriksson, U. & Taube, K. ”Svenska som andraspråk och kulturmöten” i *Barn utvecklar sitt språk*, 2003: 162, Axelsson 2003: 159

Det beror nog på helt och hållet på var de kommer ifrån, dels är det skriftspråk från sina hemländer, de som är från det germanska släkt, eller språkträdet, de har ju naturligtvis lättare att förstå oss, medans såna med arabiskt, till exempel då, ursprung [...] får det ju svårare, naturligtvis... och det syns jättetydligt i engelskan speciellt [...] det kan påverkas både positivt och negativt, tror jag. Dessutom så är det ju så att är det samma språkträd, eller del av språkträd så finns det ord som är lika... och det underlättar ju [...].

Lärare SV-ENG var däremot inne på andra banor avseende samma fråga. Hon diskuterade hur modersmålet är en förutsättning för barnen att sätta ord på bland annat föremål, tankar och känslor, samt hur halvspråkigheten kan vara en broms i inläringen och utvecklingen av andraspråket:

[...] det bästa är ju liksom om eleven har ett utvecklat, just för att kunna sätta ord på både känslor och föremål och... kan man inte hitta ett ord för nånting då kan man inte heller tänka det liksom. Så det är jätte viktigt. Men tyvärr är det ju så, om man nu ska säga så, att många av våra elever är ju födda i Sverige, så att de har ju varken sitt förstaspråk eller andraspråk, utan det är kanske 50/50 och då är de ju egentligen nollspråkiga eller halvspråkiga på två olika språk, [...]. Det är egentligen ännu bättre om de har sitt förstaspråk ordentligt och sen kommer hit och lär sig svenska, tror jag... .

Trots att mycket talar för att modersmålsundervisningen gynnar och underlättar dels barns språkutveckling av modersmålet och dels inläringen av ett annat språk, så finns det ändå barn som lär sig svenska bra utan det.⁷²

De flesta av eleverna menade att modersmålet påverkar ibland, framför allt när de ska översätta ord eller meningar från det ena till det andra språket, medan P3 svarade att ”svenskan känns också om ett förstaspråk”. Han fortsatte och sade att han tänker på svenska istället för kurdiska när han ska översätta något till engelska. P2 var en av dem som påstod att modersmålet inte påverkar honom mycket, utan att det i stället har dominerats av det svenska språket trots att han endast har bott i Sverige i några år:

Kurdiskan har sänkts o svenskan har höjts. Jag är bättre på svenska nu. Jag pratar inte lika mycket kurdiska nu som förut.

⁷² Ladberg & Nyberg 1996: 63

F2 var den som stod ut mest och framhävde att modersmålet påverkar mycket, framför allt då hon använder det mycket hemma, men hon var osäker på om det var något positivt eller negativt. F1 å andra sidan var mycket positiv till modersmålet och dess inverkan:

Kanske att jag pratar för mycket turkiska hemma. Dom andra barnen brukar prata svenska hemma också, vad jag har märkt från andra, men jag pratar bara turkiska, det kanske är det. Det kanske är lite negativt. Jag brukar mest kolla på turkiska kanaler, det är bara när det inte finns nåt på turkiska kanaler som jag tittar på svenska och engelska kanaler och det påverkar jättemycket. /F2

Det e bra. När jag inte förstår orden, till exempel svenskan så kan jag lära mig genom turkiskan, asså vi vet ju vad det e, för att kunna översätta ordet, men om det e svårt man kan översätta. /F1

Modersmålet har en inverkan på inläringen av andra språk, enligt forskning samt en del av informanterna, dock inte alla. Det som visas av forskningen är att modersmålet har en positiv inverkan på inläringen av andra språk om det är tillräckligt etablerat, för att det lättare ska ta in ett nytt språk.

4.2.2 Språkväxling

Flerspråkiga personer har lyxen att kunna tala minst två olika språk. Under mina observationer under lektionstid och raster, lyssnade jag oundvikligen till elevernas talspråk. Det märktes med stor marginal att eleverna använder ord från olika språk när de konverserar med varandra. Detta kallas för *språkblandning* eller *språkväxling*. Enligt Svensson så kan språkblandning vara "ett utslag av bekvämlighet och språkekonomi. Personen hittar inte tillräckligt fort ordet på det ena språket och tar därför till det sökta ordet på det andra språket."⁷³ Nauclérs definition av språkblandning är att den "kan ses som skala där brytning och olika typer av ofrivillig påverkan från ett språk till ett annat utgör andra polen."⁷⁴ Faktorer som hon påstår inverkar på språkblandning i olika aspekter är "ålder, språkbehärskning, den sociala situationen, kommunikativa normer, m.m."⁷⁵ Detta är vanligt bland nästan alla dagens flerspråkiga ungdomar skulle jag vilja påstå, framför allt händer det om personen de samtalar med kan det andra språket som de väljer att ta hjälp från, så att de

⁷³ Svensson 1998: 186

⁷⁴ Nauclé 2002: 123

⁷⁵ Ibid

förstår trots språkbyte. Ladberg & Nyberg påstår att ”blanda, eller snarare **växla** mellan språken, är en naturlig del av att lära och tala flera språk.”⁷⁶ De menar vidare att det finns diverse situationer då en flerspråkig individ har behov av att växla mellan sina språk, beroende på vem man talar med och i vilket sammanhang.⁷⁷

De medverkande eleverna i denna undersökning använder olika språk beroende på vilka de är med och i vilket sammanhang, men svenska var det språket som framstod som mest användbar, främst i skolan och ute i samhället, på träning samt inom vänskapskretsen, enligt svaren från intervjuerna. Därefter var det modersmålet, vilket används främst hemma med föräldrarna, men med syskonen talas det mycket svenska, enligt dem. Engelska språket används sällan av just dessa elever, men ibland kan de använda det i samband med andra språk, när de grälar med sina syskon eller för att härma engelska TV-profiler. De hävdade även att de vid vissa tillfällen tänker på ett annat språk än det språk de använder vid den stunden, framför allt under språktimmarna.

Svenska språket har alltså dominerat deras andra språk, det vill säga det uppstår alltså en *interferens*. Rod Ellis definierar interferens på följande vis:

*[...] in SLA [Second Language Acquisition], the patterns of the learner's mother tongue get in the way of learning the patterns of the L2 [Language 2]. This is referred to as 'interference'.*⁷⁸

Språkväxling är en naturlig del av de flerspråkiga barnens liv. Det sker inte bara inom vänskapskretsen utan även i hemmet. Ibland händer det att barn och ungdomar flikar in ett eller annat ord från sitt modersmål i en mening sagd på svenska eller till och med engelska, enligt de medverkande eleverna. Det är uppenbart att flerspråkiga elever har behovet att använda olika språk och växla mellan dem.

4.2.3 Skolans och lärarnas roll i barns språkutveckling

Skolan och lärarna tar utan tvekan en stor del i de flerspråkiga elevernas utveckling av språk som de lär sig i skolan. Bortsett från de nya inlärd språken så har de även ansvaret i att tillförse sina elever en möjlighet att utveckla sitt modersmål även under skoltid, vilket vanligtvis sker genom modersmålsundervisning.

⁷⁶ Ladberg & Nyberg 1996: 36

⁷⁷ Ibid 1996: 130

⁷⁸ Ellis, R. *Understanding Second Language Acquisition*, 1986: 299

Skolans och lärarnas syn på tvåspråkighet och flerspråkighet i allmänhet är av betydelse då det påverkar elevernas syn på sig själv, det vill säga sin identitet och familjens språkliga bakgrund.⁷⁹ Därmed är det viktigt att alla lärare visar stor respekt för barnen som unika individer, deras språk och även deras kulturer som kommer i samband med språket.⁸⁰

För att eleverna lättare ska kunna förstå vad lärarna vill förmedla till dem finns det enkla strategier som lärarna kan använda. Fredriksson & Taube råder lärare för flerspråkiga elever att bland annat vara så tydlig som möjligt samt använda olika mediala redskap.⁸¹ Lindberg diskuterar vikten av socialt samspel och kommunikation i och utanför klassrummet så att eleverna utvecklar sitt muntliga talspråk.⁸² För att utveckla läs- och skrivförmågan kan läraren låta eleverna använda bland annat lexikon i ämnesundervisningen.⁸³

Svaret till frågan om hur lärarna kan bidra till barnens språkutveckling var riktade åt olika håll. Lärare SV-ENG diskuterade hur lärare i allmänhet kan bidra till barnens språkutveckling, samt vad som händer med de elever som inte når målen, liksom hur en samverkan med hemspråkslärarna är önskvärt då samarbetet skulle vara en tillgång till elevernas inläring av kärnspråken. Lärare ENG däremot tog upp metoder som hon själv använder:

Det handlar ju mycket om [...] att de måste hitta en lust, man måste få dem att vilja själva. [...] En del har lätt att ta till sig språk, och då är det inga problem alls, då gäller det [...] att man hjälper dem att öppna en slags dörr liksom, "de här tidningarna finns" och "de här böckerna", ta med dem till biblioteket och presentera kanske böcker som de kanske skulle vara intresserade av... . [...] Man måste ge dem tillfällen, liksom att ge möjligheter att läsa mycket liksom. De som inte når målen, de får åtgärdsprogram, och då kan det ju vara små uppgifter som de liksom lätt kan fixa hemma, och så får de många såna, men inte alla på en gång liksom, utan man tar lite i taget, och så måste man hela tiden ge feedback, [...] och sen jämföra med gamla grejer också... . /Lärare SV-ENG

Sen skulle jag vilja att vi egentligen samarbetade mer med modersmålslärarna. Nu kommer ju dem på eftermiddagarna och har lektioner, men att de liksom ingick i undervisningen så att de kunde vara med på svensklektioner och så vidare, för jag har ju ingen möjlighet... . /Lärare SV-ENG

⁷⁹ Axelsson, M. "Skolframgång och tvåspråkig utbildning" i *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle*, 2004: 511

⁸⁰ Fredriksson & Taube 2003: 167

⁸¹ Ibid

⁸² Lindberg, I. "Samtal och interaktion - ett andraspråksperspektiv" i *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle*, 2004: 493

⁸³ Axelsson 2004: 51

Jag har jobbat mycket med att ge dem glosor, extra ord, som de sitter och leker, det finns ett glosprogram på nätet som man sitter och leker med ord, hänga gubbe, majong, [...] glosspel, men även helt renodlade glosläxor som de kan sitta och göra, svenska till engelska, engelska till svenska... . Och det där kan de liksom jobba med hela tiden, hemma framför allt. Jag tror att det kan vara bra, att man ger dem läxor tror jag också bara främjar... . Att man går igenom mycket, att man verkligen arbetar igenom texterna, så att se att alla har förstått, att de måste skriva ner sina glosor... [...]. Det är också ju helt individuellt... . /Lärare ENG

Holmegaard & Wikström framhäver vikten av en *språkutvecklande ämnesundervisning*, vilket innebär att skolämnena bör organiseras på ett sätt som leder till att alla elever får möjlighet att nå goda studieresultat.⁸⁴ För att detta ska ske innebär detta att

*alla lärare måste samverka och enas om en gemensam språkpedagogik som gör det möjligt att systematiskt arbeta med de tvåspråkiga elevernas språk- och kunskapsutveckling. Lärare i svenska som andraspråk, modersmållärare och skolbibliotekarie är nyckelpersoner i detta samarbete.*⁸⁵

Allt som allt bör alltså lärare i olika ämnen samverka för att tillgodose de flerspråkiga elevernas behov av att utveckla sina språk för att vidare kunna klara målen i skolan. Ett samarbete mellan ämneslärare och modersmållärare skulle med all sannolikhet dels hjälpa och underlätta elevernas språkinläring, och dels ge dem trygghet och ökad självkänsla för sitt modersmål.

4.2.4 Familjens roll i barns språkutveckling

Man kan inte undgå från att även föräldrarna har en stor roll och ett stort ansvar i sina barns inläring och utveckling av diverse språk som de lär sig.

Enligt de unga informanter använder deras föräldrar modersmålet med sina barn i hemmet, vilket enligt teori är det rätta och bästa sättet för eleverna att dels utveckla och bevara sitt modersmål, och dels utöva en aktiv två- eller flerspråkighet. Metoden har dessutom ett namn,

⁸⁴ Holmegaard M. & Wikström, I., ”Språkutvecklande ämnesundervisning” i *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle*, 2004: 539

⁸⁵ Ibid 2004: 540

nämligen ”ett språk – en person”.⁸⁶ ”Om föräldrarna vill att barnet ska bli tvåspråkigt är det viktigt att de fortsätter att använda modersmålet tillsammans med barnet”.⁸⁷

Lärare ENG talade om hur föräldrarna kan se ner på sin egen förmåga att hjälpa sina barn med skolarbetet samt med utvecklingen av deras språkkunskaper i både svenska och engelska på grund av deras egen brist i språken, vilket hon påstår smittar av sig på barnen och deras egen självkänsla:

Jag tycker att de har en jättestor roll. [...]. De nedvärderar sin egen förmåga och tron på sig själva... och gör de det, så ger ju det en negativ effekt så klart på deras barn. De måste ju se att det är så pass viktigt, de måste ju ge ett hopp till barnen hur viktigt det här är. Så att jag tycker att föräldrarna har en jättejättestor roll.

[...] när de [föräldrarna] inte kan hjälpa barnen, så tror jag att det blir svårt för barnen att nå målen.

Ladberg & Nyberg påstår att föräldrar som lär sig målspråket bra (i detta fall svenska) har en bättre möjlighet att hjälpa sina barn med skolarbetet. Skulle de däremot ta avstånd från målspråket och vägra lära sig det, då smittas det av sig på barnen som då ser målspråket som något hotfullt.⁸⁸

Utöver de officiella intervjufrågorna (Se bilaga 1) frågade jag lärare ENG om hon ansåg att föräldrar som behärskar svenska och/eller engelska tillräckligt väl bör använda det med sina barn hemma. Hon diskuterade både den positiva och negativa sidan av situationen:

För skolsituation ja... Det är ju klart att ju mer svenska de pratar hemma, ju duktigare blir både barnen och de vuxna. Sitter de och kollar på nyheterna eller tittar på svenska filmer så förbättras ju de vuxnas ordförråd också. Och det gynnar ju bara barnen när det gäller skolsituation. Samtidigt så tror jag att det är jättefarligt... . [...]. Skolsituation för att förbättra svenska och engelska är ju suveränt såklart, men jag tror inte att det är ett vinnande koncept i längden.

⁸⁶ Håkansson 2003: 154

⁸⁷ Skolverket 2002, *Två eller flera språk? Råd till flerspråkiga familjer*
http://modersmal.skolverket.se/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=3

⁸⁸ Ladberg & Nyberg 1996: 47

Hon gav exempel om en gammal kollega som har franska som modersmål, men som använder svenska med sina föräldrar kontinuerligt, vilket ledde till att denna kollega förlorade behärsksningen av sitt modersmål, medan föräldrarna har full behärsksning av både franska och svenska.

Lärare SV-ENG gick in på en annan riktning och menade att föräldrarnas roll i barnens språkutveckling är jätteviktig för barnens allmänbildning och förförståelse för vad som diskuteras under lektionerna i bland annat SV, ENG eller SO, där de kan öka ordförrådet. Hon påstod att det i många olika kulturer inte finns någon diskussion mellan barn och vuxna vid middagsbordet kring företeelser som sker i världen, vilket hon anser är ett måste för språkutvecklingen:

De har en jätteviktig roll. [...] Dels, ja men att man pratar med barn mycket och inte [...] uppmanar dem, "nu ska du dammsuga ditt rum" eller "du får inte slå din bror", utan att man pratar om vad som händer och de får chans att reflektera kring olika saker [...] och det handlar ju också om olika kulturer, att man pratar inte med sina barn på det sättet, det förekommer inte, vuxna för sig och barn för sig, jag vet ju att det är så i många kulturer... . [...] Men har man den förförståelsen att man har pratat om det på spanska eller arabiska eller vad som helst, då hänger de med i alla fall på ett annat sätt, så där tänker jag att föräldrarnas roll jätteviktig. Sen att man [föräldrarna] försöker stötta eleverna med att det är viktigt att läsa både på sitt modersmål och på svenska [...].

Lärare SV-ENG tog även upp språkstatus, där hon antydde att föräldrarna ser på engelska som ett språk med högre status än svenskan och är därmed mer stöttande när det gäller inläringen och utvecklingen av just det engelska språket.

[...]de är medvetna om att engelska är ett viktigt språk, det finns en status ändå hos många föräldrar, när det gäller engelskan, för att de vill gärna att barnet ska studera vidare, att de ska bli läkare, advokater, och då vet de att det behövs engelska, så att jag tycker att de är mer stöttande där nästan, i engelska, än vad de kan vara i svenska.

En annan viktig aspekt utifrån familjens roll i barnens språkutveckling är deras syn på målspråket och inställning till utbildning. Har de en positiv inställning underlättar det givetvis för elevernas egna studier, framför allt om familjemedlemmarna, i huvudsak föräldrarna, själva är kunniga i målspråket och dessutom har en god utbildning.⁸⁹

⁸⁹ Ladberg 2003: 191, Ladberg & Nyberg 1996: 47, 67, Tingbjörn & Andersson 1983: 14

Föräldrars bidrag till deras barns språkutveckling ligger i huvudsak i uppmuntran och språkligt stöd på olika sätt, genom att läsa för sina barn så att de får lyssna till språket, prata med barnet samt ge dem möjlighet att berätta och reflektera kring diverse frågor som påverkar dem.⁹⁰ Detta gäller alla språk som barnen lär sig, men främst gäller det modersmålet. De måste skapa förutsättningar för barnen att använda sina språk i hemmen, ha en positiv attityd till barnens språk, samt visa att språken är viktiga.⁹¹ Även om föräldrarna själva inte lyckas behärska målspråket är det viktigt att de framhäver vikten av att lära sig det språk som talas och används i landet de lever i.

Uppenbarligen har föräldrar till flerspråkiga barn en stor roll i deras språkutveckling, framför allt deras inställning till målspråket och utbildning, enligt både informanterna och forskning. Det räcker inte att barnen får språkkunskaper i skolan utan de behöver möjlighet att använda sina språk i stor utsträckning även efter skoltid, vilket föräldrar och andra familjemedlemmar kan hjälpa dem med, främst genom samspel och diskussioner. Uppmuntran och språkligt stöd är alltså vad som krävs från föräldrarnas sida.

⁹⁰ Axelsson 2004: 168

⁹¹ Arnqvist 1993: 150

5. Slutsatser och sammanfattning

Efter en presentation av undersökningsområdet, med teori, metod, material och en redovisning av resultatet i samband med en analys, har det blivit dags att dra slutsatser, sammanfatta arbetet och diskutera resultatet. Det tillkommer även kritik kring metoden som användes för denna undersökning samt förslag på vidare forskning inom detta område.

5.1 Slutsatser

Efter utförandet av denna studie kan många slutsatser dras, utöver svaren på frågeställningarna. Det finns olika inlärningsstrategier genom vilka barn kan ta in språk. Sambandet mellan modersmålet och inläringen av andra språk är att modersmålet måste, enligt både teorin och de flesta av informanterna, vara ordentligt etablerat för att andra språk ska kunna tas in. Därav är det av stor vikt att barnen förses med hemspråksundervisning under skoltid och att barnen engagerar sig till att tillägna sig språken. Man kan därmed även konstatera att det är bättre att lära sig ett språk i taget, samt att modersmålet har en avgörande roll för inläringen och utvecklingen av andra språk för flerspråkiga barn.

Många faktorer inverkar på inläringen och utvecklingen av språk för barn, både positivt och negativt, för att inte nämna familjens, skolans, och lärarnas bidrag och samarbete. Ett gott samarbete mellan hemspråkslärare, språklärare liksom ämneslärare gynnar flerspråkiga barns språkutveckling, liksom vidareutvecklar och förbättrar deras studieresultat. Följaktligen finns det många olika metoder för att utveckla ett språk, främst genom läsning och muntlig användning av språket, främst genom socialt samspel.

Slutligen visade undersökningen att lärarnas uppfattningar stämde överens med teorin, men de hade skilda åsikter på en del punkter. Elevernas uppfattningar skiljdes åt inom vissa punkter, som exempelvis modersmålets inverkan.

5.2 Sammanfattning

Syftet med denna studie har varit att undersöka elevers och lärares uppfattning om den språkliga bakgrundens roll, det vill säga modersmålet, i inlärning och utveckling av andra språk hos flerspråkiga barn. Bortsett från detta har syftet även varit att ta reda på hur omgivningen, det vill säga skolan, lärare och familj kan bidra till att barnen lättare kan lära sig andra språk. Inledningsvis nämns några tidigare språkteorier, behavioristisk-, nativistisk- och kognitiv teori, som än idag har en betydande inverkan på språkforskning. Metoden för materialinhämtningen utfördes genom en kvalitativ undersökning baserad på intervjuer med två språklärare, ena i svenska och engelska, och den andra enbart i engelska, samt åtta elever som alla går i årskurs 8 i samma skola. Förutom intervjuer har observationer i svenska- och engelska lektioner utförts för att få syn på hur klassrumsaktiviteten ser ut under språklektioner. Undersökningsresultatet i samband med teori tyder på att modersmålet har en oerhört stor betydelse för barns- och ungdomars inlärning av ett annat språk. Den sociala kontexten, med andra ord familj, skolan, lärare, har alla viktiga roller i barnens språkutveckling, både som förebilder, men också för ett positivt resultat i skolan.

5.3 Avslutande diskussion

Resultatet visar alltså på att modersmålet bör vara tillräckligt etablerat innan ett nytt språk lärs in. Därmed kan man påstå att de simultant tvåspråkiga barnens språksituation är problematisk. De blir halvspråkiga om inte deras ena språk utvecklas före deras andra språk, vilket leder till att språkväxling uppstår. Detta kan dock på sätt och vis ändå vara bra, men samtidigt hämmar det utvecklingen av språken, eftersom det inte finns en tillräckligt stark grund i något av dem. Trots att engelska är ett integrerat språk med en status i Sverige, har många flerspråkiga barn ändå problem med att ta in det språket, som kommer efter modersmålet och svenskan, vilket leder till svårigheter att nå målen i det ämnet. Anledningen är, enligt min tolkning av teorin, att de är just halvspråkiga, att de inte har en grund i något av de tidigare språken. Lärare SV-ENG och lärare ENG delade åsikten att betygskriterierna är för låga för engelska språket, men därefter skiljdes deras åsikter åt. Lärare SV-ENG påpekade att det är enklare att nå målen i engelska än svenska, eftersom det krävs en högre nivå av svenska än i engelska, medan lärare ENG menade tvärtom, att de inte klarar engelska på grund av att de inte klarar svenskan, språket som de ändå är uppväxta med. Personligen har jag förståelse för båda lärares åsikter, men forskningen är det som håller lärare ENG:s kommentar levande.

Många faktorer påverkar en persons inläring av ett nytt språk, både positivt och negativt, men just dessa elever som deltog i undersökningen bor i ett multikulturellt område med distans från den miljön där rikssvenska talas. Därmed är det av stor vikt att lärare kan tala bra svenska, främst när de undervisar en klass med flerspråkiga elever som behöver utveckla sitt målspråk. Det är trots allt läraren som lär.

Språkutvecklande metoder finns det mycket av, men det är nästan omöjligt att utveckla ett språk om inte motivationen och det egna och personliga engagemanget finns med i bilden. Det måste vara en vilja från personen själv att lära sig språket. Därmed är det oerhört viktigt att eleverna ser till att engagera sig själva i sin språkinläring och språkutveckling, framför allt om de vill behärska sina språk, för att inte tala om att nå målen och få betyg i två av kärnämnen, svenska och engelska. Därmed kan man tala om ett slags samarbete mellan lärare och elever, att de hjälps åt att förbättra och se till att eleverna lyckas utveckla sina språk, vilka de med all sannolikhet kommer att behöva i framtiden i skilda sammanhang. Bortsett från detta är även en samverkan mellan hem och skola, det vill säga föräldrar och lärare, av stor betydelse för barnens språkutveckling. Denna samverkan inkluderar även hemspråkslärarna då de utgör en stor del av barnens språkutveckling i modersmålet.

Hemspråksundervisningen har visat sig vara viktig för att barn ska kunna utveckla sitt modersmål. Tyvärr är det många elever som väljer bort det på grund av andra aktiviteter som för dem känns viktigare, vilket är problematiskt. Sedan kan man fråga sig hur pass utvecklande hemspråksundervisningen är i verkligheten. Av egna erfarenheter vågar jag hävda att hemspråksundervisningen inte alltid hjälper barnens utveckling av sitt modersmål. Det gäller i så fall att man finner lämpliga pedagogiska lärare som verkligen engagerar sig i barnens språkutveckling och lärande. Modersmålet är betydelsefullt och det måste tillkännages samt lyftas fram av omgivningen för dessa flerspråkiga barn.

5.4 Metodkritik

Efter att ha utfört intervjuerna, observerat lektioner och fullföljt hela undersökningen har jag insett att en del saker hade jag kunnat utföra annorlunda för att få bättre och säkrare empirireultat. Fler observationer i svenska – lektioner, intervjuer med andra svensklärare, hemspråkslärare, möjligtvis ytterligare intervjuer med elever, helst fler som är födda i Sverige hade sannolikt givit säkrare resultat.

5.5 Förslag för vidare forskning

Efter utförandet av denna studie kommer jag med några förslag på vad man kan undersöka inom samma ämnesområde.

- Hur mycket bidrar modersmålsundervisningen till de flerspråkiga elevernas språkutveckling i praktiken? Här menar jag att man kan undersöka med en kritisk hypotes ifall modersmålsundervisningen i praktiken verkligen tillgodoser elevernas behov för utvecklingen av deras modersmål.
- Hur påverkar flerspråkigheten elevernas identitet och synen på sig själva? Man undersöka vilket språk de identifierar sig mest med, vilket språk de helst använder och varför osv.
- Hur stor är skillnaden mellan en- och flerspråkiga elevers språkutveckling i engelska? Jämför elevers språkutveckling beroende på bostadsmiljön.
- Vilka metoder använder läraren för att öka barnens språkutveckling?

6. Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

Intervjuer med språklärare och elever

Observationer

Tryckta källor

Andersson, A-B. & Naucmér, K. (1987). Språkmiljö och språkinläring. Slutrapport från projektet Hemspråket i förskolan. *SPRINS – rapport nr 38*. Institutionen för lingvistik. Göteborgs universitet.

Arnqvist, A. (1993). *Barns språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Axelsson, M. (2003). Andraspråksinläring i ett utvecklingsperspektiv. I L. Bjar, & C. Liberg (red.), *Barn utvecklar sitt språk* (127-152). Lund: Studentlitteratur.

Axelsson, M. (2004). Skolframgång och tvåspråkig utbildning. I K. Hyltenstam & I. Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle* (503-537). Lund: Studentlitteratur.

Burman, A. (1996). *English in action*. Kalmar: Ekelunds Förlag AB.

Börestam, U. & Huss, L. (2001). *Språkliga möten: tvåspråkighet och kontaktlingvistik*. Lund: Studentlitteratur.

Dahl, Ö. (2000). *Språkets enhet och mångfald*. Lund: Studentlitteratur.

Einarsson, J. (2004). *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Ellis, R. (1986). *Understanding Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.

Fredriksson, U. & Taube, K. (2003). Svenska som andraspråk och kulturmöten. I L. Bjar, & C. Liberg (red.), *Barn utvecklar sitt språk* (153-169). Lund: Studentlitteratur.

Harding, E. & Riley, P. (1993). *Den tvåspråkiga familjen: en handbok i tvåspråkighet*. Uppsala: Förlaget Påfågeln.

Holmegaard, M. & Wikström, I. (2004). Språkutvecklande ämnesundervisning. I K. Hyltenstam & I. Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle* (539-572). Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, K. (utg) (1996). *Svenska i invandraperspektiv* (2:a uppl.). Lund: Gleerups.

Håkansson, G. (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

- Kotsinas, U-B. (2005). *Invandrarsvenska*. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag.
- Kullberg, B. (2004). *Etnografi i klassrummet* (2:a uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, G. & Nyberg, O. (1996). *Barnen och språken. Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj och förskola*. Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, G. (1999). *Tvåspråkig, felspråkig eller bara enspråkig? Liten språklära för föräldrar*. Stockholm: Pedagogik & Språk.
- Ladberg, G. (2000). *Skolans språk och barnets - att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, G. (2001). *Vägar till ett nytt språk*. Stockholm: Pedagogik & Språk.
- Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle* (3:e uppl.). Stockholm: Liber AB.
- Lindberg, I. (1996). *Språka samman: om samtal och samarbete i språkundervisning*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Lindberg, I. (2004). Samtal och interaktion - ett andraspråksperspektiv. I K. Hyltenstam & I Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle* (461-495). Lund: Studentlitteratur.
- Naucmér, K. (2002) Att lära sig svenska som andraspråk. I Ahlsén, E. & Allwood, J. (red.), *Språk i fokus*. (116-129) (2:a uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Paulin, A. & Huuhtanen Almgard, P. (1993). Språkutvecklande metoder. I Paulin (red.), *Mer än ett modersmål. Hemspråksdidaktik* (28-45). Stockholm: Skolverket, HLS Förlag.
- Paulin, A. (1993). Hemspråksundervisning i grundskolan. I Paulin (red.), *Mer än ett modersmål. Hemspråksdidaktik* (22-27). Stockholm: Skolverket, HLS Förlag.
- Rosander, C. (2005). Performansanalysen som redskap - barnets språkutveckling och pedagogens arbete. I M. Axelsson, C. Rosander & M. Sellgren (red.), *Stärkta trådar - flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap* (26-36). Stockholm: Språkforskningsinstitutet i Rinkeby.
- Straud, C. (2004). Halvspråkighet och rinkebysvenska som språkideologiska begrepp. I K. Hyltenstam & I Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle* (329-355). Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, A-K. (1998). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.
- Tingbjörn G. & Andersson, A-B. (1985). *Invandrabarnen och tvåspråkigheten : rapport från ett forskningsprojekt om hur invandrabarn med olika förstaspråk lär sig svenska* (1981). Stockholm: Liber Läromedel/Utbildningsförlaget: Skolöverstyrelsen.

Tingbjörn, G (1994). *Svenska som andraspråk: en introduktion. Lärarbok 1*. Eva Cerú (red.) Stockholm: Natur och Kultur, Utbildningsradion.

Viberg, Å. (1987). *Vägen till ett nytt språk 1. Andraspråksinläring i ett utvecklingsperspektiv*. Stockholm: Natur och Kultur.

Virta, E. (1983). *Språkligt tänkande, tvåspråkighet och undervisning av minoritetsbarn*. Ds U 1983:17. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Tidskriftsartiklar

Orre, J.U. (2008). Modersmålet är bonus för betygen. *Lärarnas tidning*, årgång 19, 6-7.

Elektroniska källor

Skolverket, (2002). *Två eller flera språk? Råd till flerspråkiga familjer* (2:a uppl.). Myndigheten för skolutveckling och Språkforskningsinstitutet i Rinkeby. 30 sidor.

http://modersmal.skolverket.se/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=32

Beljer, M. (2006). *Växelvis på modersmål och svenska*. Skolverket och Myndigheten för skolutveckling. 18 sidor.

http://modersmal.skolverket.se/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=31

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo94
<http://www.escandinavo.com/download/lpo94swe.pdf>.

Wirén E. *Bättre studieresultat för elever som deltar i modersmålsundervisning*. PRESSMEDDELANDE, 27 November 2008. Stockholm: Skolverket.
<http://www.skolverket.se/sb/d/2006/a/14181;jsessionid=FB86349428EA664E40800C0E7ACF0933>.

Bilagor

Bilaga I: Intervjuguide

Intervjufrågor till språklärare (ENG och SV-ENG)

1. De flesta elever som går i denna skola, har en annan bakgrund än svenska, men är ändå födda i Sverige och är uppväxta med både svenskan och sitt modersmål, t o m engelskan är inte främmande för dem. Men ändå är det en del elever som inte utvecklas språkkunskapsmässigt. Man har läst i tidningar också att det finns många elever med annan bakgrund än svensk som inte når G i SV och ENG. Vad tror du det beror på?
2. Vad tror du påverkar andra- och tredjespråksinläringen?
3. På vilket/vilka sätt tror du att barnets modersmål/förstaspråk har för inverkan på deras andra- och tredjespråksinläring? Vad har modersmålet/förstaspråket för betydelse för andra- och tredjespråksinläringen?
4. Vilka metoder anser du skulle kunna förbättra barnens språkinläring och språkutveckling?
5. Vilka faktorer anser du kan försämra barnens språkinläring och språkutveckling?
6. Vad kan du som lärare göra för att underlätta språkinläringen för eleverna som har språksvårigheter? Hur kan du bidra till en förbättring av deras språkutveckling?
7. Om en elev tror att hon/han förstår en text på sitt andraspråk, när det i verkligheten är tvärtom, hur tar du itu med det problemet? Vad är det som har fått henne/honom att tro att hon/han är duktig och förstår det mesta hon/han läser, tror du?
8. Hur tycker du att elevernas språkkunskapsnivå möter skolkriterierna? Är kriterierna rimliga för den årskursen eller är de för höga/låga?
9. Vad har du för råd till eleverna för att de ska förbättra sina språkkunskaper i sitt andra- och tredjespråk?
10. Vad har föräldrarna för roll i språkutvecklingen av deras barns andra- och tredjespråk, anser du? Om de själva är okunniga i svenska och/eller engelska, hur kan de hjälpa sina barn att utveckla sina kunskaper i dessa språk?

Intervjufrågor till elever

1. Är du född i Sverige?
2. Hur länge har du bott i Sverige?
3. Hur många språk kan du?
4. Vad har du för modersmål?
5. Vilket/vilka språk används mest hemma? Vilket språk talar dina föräldrar med dig? Vilket språk talar du med dina föräldrar?
6. Vilket språk lärde du dig först?
7. När du lärde dig ditt modersmål, lärde du dig svenska/alt. ett annat språk samtidigt?
8. Har du modersmålsundervisning? Om ja, hur tycker du att det går för dig?
9. Vilket språk tycker du att du använder mest? Kan du ge exempel?
10. Vilket språk anser du att du kan bäst? Tala, läsa och skriva samma språk.
11. Vilket språk är du mest bekväm med att använda?
12. Hur tycker du att det går för dig i SV och ENG?
13. Läser du något/några andra språk? Spanska, franska, tyska? Om ja, hur går det, tycker du?
14. Är det lätt eller svårt för dig att lära dig ett nytt språk, tycker du? Vad är lättast respektive svårast att lära sig – läsa, skriva eller tala på ett språk som t ex engelska?
15. Hur kan man lära sig ett nytt språk snabbt, tror du? Vilket eller vilka sätt är bäst? Lyssna, skriva, läsa, alla tre tillsammans. Hur lär du dig ett nytt språk?
16. Hur mycket tror du att ditt första språk påverkar hur du lär dig ditt andra- eller tredjespråk?
17. Vad tror du påverkar hur du lär dig ditt andra- eller tredjespråk? T ex engelska.
18. Tror du det är lättare för barn eller för vuxna att lära sig ett nytt språk? Varför?
19. Kan du berätta lite om hur, var och när du använder dina språk?
20. Vad händer när du använder flera språk? Brukar det hända att du blandar dina språk i samma mening, eller under samma samtal, när du pratar?